

Idea – možný význam dnes

Patočka v *Negativním platonismu* připouští, že „z hlediska ryze logického, jak známo, žádný argument není dostatečný, aby odůvodnil tezi idejí jako separovaných entit, k nimž žádné smyslové jsoouco nedosahuje“ (6647, str. 45). „Odtud pak moderní pokusy interpretovat /46/ideu naopak jako ryze myšlenkový prostředek výkladu zkušenosti, bez něhož se neobejde vědecké poznání v hlubokém smyslu.“ V tomto případě však mizí onen chórismos, a s tím se Patočka nechce smířit. Řešení tehdy viděl v revizi Platónova chápání idejí jako pozitivních jsooucen (dokonce nejvyšších jsooucen), a užil termínu „negativní“, jak zní název oné studie za jeho života sice nevytištěné, ale kdysi poskytnuté pro strojem psaný sborník k počtĕ životního výročí prof. Boženy Komárkové (a odtud „samizdatově“ opisované a čtené zejména studenty). Nechme zatím stranou Patočku a jeho „*negativní platonismus*“ (ukázalo se, že těch menších textů k témuž tématu napsal Patočka víc), a radĕji si postavme otázku, zda je možné označit „ideu“ jako negativní jsoouco, tedy jak je možné zachovat její pozitivnost co do významu či smyslu, ale zbavit ji povahy „danosti“ či dokonce „reálnosti“, „jsooucnosti“. Tato otázka se mi vnucovala od té chvíle, kdy jsem si Patočkův text po návratu z vojenské služby (vrátil jsem se před vánoce 1955) přečetl a pak začal studovat. Vnucovala se mi zejména myšlenka, že negativní jsoouco nemůže být vlastně nic jiného než ne-jsoouco. A protože jsem už z dřívĕjší doby (hned po válce) vědĕl o termínu „nepředmĕtný“ a „nepředmĕtnost“, a to právě od Patočky jako filozofa, na kterém jsem se myšlenkovĕ orientoval (hned po Rádlovi). A mĕl jsem dojem – jehož jsem se až dosud nikdy nezbavil, spíše jsem se v něm posiloval – že Patočkova myšlenka ideje jako nepředmĕtného jsoouca byla přinejmenším spoluinspirována právě Rádlem a jeho *Útěchou* z filozofie, kterou se Patočka zabýval velmi brzo po Rádlovĕ smrti 1942 (vždyť i mnĕ se její text dostal díky štastným okolnostem do ruky už na přelomu let 1942/43, kdy jsem ji dokonce mohl celou přepsat – a tak v několika exemplářiích rozmnožit – na psacím stroji, aniž bych v té době byl jen tušil, o jak významnou knížečku jde a jaký vliv na mne později bude mít). Rádl v poslední kratičce kapitole stručně zmiňuje historku o loupežníkovi, kterému náhle napadne, že loupit je hanba. A Rádl končí: a třeba mu to ani nenapadlo, ale mĕlo mu to napadnout. To byla idea. – V tom je vlastně obsaženo víc, než si většina čtenáři povšimne: idea „je“ to, co nás má (a může!, ale nemusí!) napadnout. Můžeme ji tedy považovat za jsoouco, když nás může, ale nemusí napadnout? Můžeme o ní říci, že „jest“, i když ještě nikomu nanapadla?

Pochopitelnĕ tím vyvoláváme jen spoustu dalších otázek, které se před námi budou jen rojit. Ale cožpak to za to nestojí se vydat tímto směrem?

(Písek, 140916-2.)